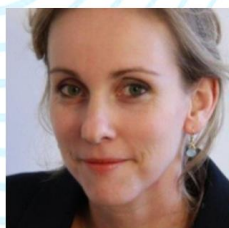

Verslag

**Balieberaad voor een kernwapenvrije wereld
Webinar, Maandag 13-12-2021, 14.00-15.30 uur**

De Nederlandse inzet voor een kernwapenvrije wereld, de Toetsingsconferentie van het Non-Proliferatie Verdrag en de TPNW

Met **Ingeborg Denissen** – Head of Disarmament, Non-Proliferation and Nuclear Affairs, ministerie van Buitenlandse Zaken.

Kees Nieuwerth - vicevoorzitter Raad van Kerken in Nederland

Gregor Rensen - burgemeester van Brielle en voorzitter Burgemeesters voor Vrede

NVMP
Artsen voor vrede

Peter Buijs (NVMP), voorzitter van het Balieberaad voor een kernwapenvrije wereld, opent dit webinar over de actieve Nederlandse inzet voor een kernwapenvrije wereld bij de Toetsingsconferentie van het Non-Proliferatie Verdrag 4-28 januari komend jaar in New York en de *first Meeting of States Parties* van het kernwapenverdrag TPNW (*Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons*) 22-24 maart in Wenen.

Precies vijf jaar geleden kwam het Balieberaad voor het eerst bijeen in het gebouw van het Humanistisch Verbond, op initiatief van de NVMP. Dat was een vervolg op een bijeenkomst van de NVMP-Artsen voor vrede in de Balie eerder dat jaar over de positieve ontwikkelingen binnen de regering inzake de kernwapens. Dat thema werd weer volop geagendeerd en dat wilde de NVMP van een maatschappelijk draagvlak voorzien en nodigde daarom sprekers in de Balie van het Rode Kruis, Mayors for Peace, PAX, de kerken in Nederland, Internationale juristen tegen kernwapens (IALANA) en het Humanistisch Verbond uit voor beraad. Sindsdien hebben we ons in die vijf jaar regelmatig beraden op welke manier wij van onderop de Nederlandse regering zouden kunnen stimuleren om zich sterk te maken voor een kernwapenvrije wereld. Later nog aangevuld met Raad van Kerken, Greenpeace en Pugwash. Onze acties blijven niet zonder effect. Nederland nam in 2017 als enige NAVO-lidstaat deel aan de onderhandelingen die leidden tot de TPNW. En het grootste wapenfeit tot nu toe: de quote in het Regeerakkoord uit 2017: 'Dit kabinet zet zich actief in voor een kernwapenvrije wereld', die mede door maatschappelijke druk vanuit organisaties zoals die binnen het Balieberaad tot stand kwam. De TPNW is op 22 januari van kracht geworden na de vijftigste ratificatie, een moment waarop wij een webinar over het kernwapenthema organiseerden als Balieberaad. Dit jaar hebben we ons uiteraard

ook weer ingezet om in het nieuwe regeerakkoord een vervolg te krijgen op de kernwapenquote die vraagt om concretisering en intensivering van de Nederlandse inzet voor een kernwapenvrije wereld, met name waar het gaat om de kernwapens op ons eigen grondgebied en om als waarnemer aanwezig te zijn bij de TPNW in maart volgend jaar.

De contacten en samenwerking met Buitenlandse Zaken zijn de afgelopen jaren, zeker na het NVMP-jubileumcongres in het Vredespaleis 2019, bijzonder goed verlopen en het ministerie was dan ook graag bereid aan dit webinar mee te werken, zeker omdat de minister het welslagen van de NPV - Toetsingsconferentie tot topprioriteit heeft verklaard. Cruciaal bij het NPV is artikel VI waarin staat dat de kernwapenstaten zich verplichten tot onderhandelingen die moeten leiden tot een kernwapenvrije wereld. Deze beloftes moeten echter nog steeds worden ingelost. Nederland heeft zich hierbij een initiatief nemende en bruggen bouwende rol toebedeeld.

We zijn dan ook blij dat Ingeborg Denissen, *Head of Disarmament, Non-Proliferation and Nuclear Affairs*, ministerie van Buitenlandse Zaken hier het woord wil voeren, aangevuld met

twee co-referenten Kees Nieuwerth, vicevoorzitter Raad van Kerken in Nederland en Gregor Rensen, burgemeester van Brielle en voorzitter van Mayors for Peace-Nederland.

Jan Hoekema (voorzitter Pugwash) zal de middag verder modereren. Hij stelt de sprekers nog kort voor en geeft Ingeborg Denissen (BuZa) het woord.

Ingeborg Denissen (Hoofd nucleaire zaken en Non-Proliferatie ministerie van Buitenlandse Zaken)

Dank, Peter en andere organisatoren, dat ik hier bij jullie mag komen spreken over wat de inzet van de Nederlandse regering zal zijn tijdens de NPV toetsingsconferentie, die in New York zal plaatsvinden van 4-28 januari.

Wij zijn heel blij dat de conferentie nu eindelijk doorgaat. Met alles wat er in de wereld gebeurt is het hoog tijd dat landen bij elkaar komen om zich serieus opnieuw te committeren aan het Verdrag. Ik zal eerst kort iets zeggen over het proces en vervolgens ingaan op de inhoud van onze inzet.

Wij hebben twee delegaties, een voor het voorzitterschap (onder leiding van Ambassadeur Henk Cor van der Kwast), en een voor onze inzet vanuit een nationaal perspectief (onder leiding van Ambassadeur Rob Gabrielse). Nederland is ook actief in verschillende formele en informele fora, waaronder het NPDI – waarvan we in 2021 en 2022 de coördinator zijn. Hiervoor zal ik zelf ook naar New York afreizen. We hebben verder een team klaar staan met mensen uit Den Haag, New York, Genève en Wenen en hopen dat zij inderdaad in januari in New York aanwezig kunnen zijn. We dringen ook aan bij de VN op het toelaten van NGOs tot de conferentie. Van belang is dat het niet een conferentie is die zich alleen maar achter gesloten deuren afspeelt, omdat het gaat over zaken die in het grootste publieke belang zijn. In onze ogen is het goed als NGOs ook de kans hebben dit direct te volgen en te participeren. Of er ook een Kamerdelegatie zal meereizen is nog niet bekend. Hangt af van het *Program of Work*.

Nederland organiseert in ieder geval een ministeriële bijeenkomst van het NPDI in de eerste week en stelt zijn diensten beschikbaar voor een side-event over *risk reduction* georganiseerd door onze projectpartner BASIC. We plannen ook een *side-event* in het kader van pijler 1. *Side-events* zijn hybride en kunnen ook van buiten New York worden bijgewoond.

Dan over de inhoud. Het NPV is de hoeksteen van ons non-proliferatie en ontwapeningsbeleid. Dat klinkt misschien als een dooddoener, maar dat is het niet. Er is kritiek op het tempo waarmee ontwapend wordt, meest zichtbaar in het momentum dat het TPNW heeft weten te verkrijgen. Maar tegelijkertijd gaan de trends juist de andere kant op – die van een nieuwe wapenwedloop. Ook het

non-proliferatiedeel van het verdrag wordt zwaar op de proef gesteld door onder andere DPRK (Noord-Korea) en Iran.

Juist daarom is het van het grootste belang om ons te verenigen rondom de oorspronkelijke doelstellingen van het NPV. Ons alleen verenigen is niet genoeg – we hebben ambities om te komen tot concrete stappen vooruit. Op ontwapening, non-proliferatie en vreedzaam gebruik. Voor ons zijn die drie pijlers met elkaar in balans; dat betekent dat op alle drie voortgang moet worden bereikt maar ook dat stagnatie in de ene pilaar niet automatisch ook stagnatie in de andere moet inhouden. Het is van het grootste belang dat het vertrouwen in dit verdrag overeind blijft.

Hoe draagt Nederland daaraan bij? Zoals gezegd, als voorzitter van MCIII. Niet gekozen, dat is omdat wij de eerste prepcom voorzaten. We zullen letten op een zo inclusief mogelijk proces en eindproduct. We treden op als bruggenbouwer, via onze rol in het NPDI (*Non-Proliferation and Disarmament Initiative*) maar ook via onze rol in de EU en in de NAVO.

Vanuit ons nationale perspectief hebben wij een aantal prioriteiten die ook staan beschreven in de Kamerbrief. Nederland zet zich concreet in op onder andere:

O het werken naar een inhoudelijk resultaatdocument dat de weg naar een wereld zonder kernwapens identificeert en verduidelijkt;

O het aanmoedigen van de NPV-lidstaten om duidelijk en ondubbelzinnig eerdere toezeggingen te bevestigen om krachtens artikel VI een wereld zonder kernwapens te bereiken;

O het werken naar een resultaatgericht actieplan voor de komende vijf jaar.

Het zetten van concrete stappen die het risico van het gebruik van kernwapens verminderen, zal bijdragen aan het behoud van de internationale vrede en veiligheid, en eveneens bijdragen aan het opbouwen van het vertrouwen. Daarom beschouwt Nederland risicovermindering, of *risk reduction*, als een belangrijke aanvulling op de ontwapeningsinspanningen. Het kan dergelijke inspanningen niet vervangen, aangezien de enige ultieme garantie tegen het gebruik van kernwapens de totale verwijdering ervan is.

Verder steun voor het CTBT, het verbod op kernproeven, en start van onderhandelingen over een splijtstofverdrag.

Over een paar onderwerpen gaat het ingewikkeld worden. Bijvoorbeeld hoe gaat er gerefereerd worden naar de inwerking getreden TPNW. Daarnaast de onderhandelingen met Iran en hoe zich dit verhoudt tot het NPV. China zal zonder twijfel het AUKUS-project ter tafel brengen, het akkoord tussen de VS en Australië om nucleair aangedreven onderzeeërs te produceren.

Desondanks is de perceptie dat de meeste deelnemende landen met een constructieve houding naar de Toetsingsconferentie gaan. We moeten naar het verdrag kijken met een telescoop, niet met een microscoop: we moeten het grotere belang niet uit het oog verliezen.

Kees Nieuwerth (vicevoorzitter Raad van Kerken in Nederland)

Om te beginnen wil ik mijn waardering uitspreken voor het achttien pagina' lange *position paper* gestuurd door de minister van Buitenlandse Zaken aan de Tweede Kamer op 1 december 2021, dat zojuist door mevrouw Ingeborg Denissen mooi werd samengevat. Daarin zet de Nederlandse regering de doeleinden uiteen bij de komende tiende Toetsingsconferentie van het NPT.

Mijn naam is Kees Nieuwerth. Ik ben vicevoorzitter van de Raad van Kerken in Nederland. Mijn bijdrage en opmerkingen zouden dus gezien moeten worden in het licht van de jarenlange strijd van kerken wereldwijd om kernwapens als massavernietigingswapens te verbieden, wat al eerder gebeurde met andere massavernietigingswapens, zoals biologische en chemische wapens.

Na twee verschrikkelijke wereldoorlogen en het vernietigende bombardement van Hiroshima en Nagasaki met kernbommen verklaarde de Wereldraad van Kerken tijdens de oprichtingsvergadering in Amsterdam in 1948: 'Oorlog is tegen de wil van God' en begon aan de jarenlange strijd tegen oorlog als oplossing voor politieke conflicten in het algemeen en het uitbannen van kernwapens in het bijzonder. Zoals u wellicht weet woont ICAN, de coalitie die de Nobelprijs voor de Vrede won met de ontwikkeling van het Verdrag voor een Verbod op Kernwapens (TPNW) in bij de Wereldraad van Kerken, het bureau van ICAN zit in het hoofdkwartier van de Wereldraad in Genève.

De Wereldraad verklaarde zich één en andermaal tegen de productie van, het bezit van, het dreigen met en – laat staan – de inzet van kernwapens. Wat de rooms-katholieke kerk betreft: in zijn recente encyclieken is de Paus hierover eveneens zeer duidelijk. Kerken wereldwijd hebben zich bij herhaling op soortgelijke wijze geuit. De Raad van Kerken in Nederland heeft nog onlangs zijn onvoorwaardelijke afwijzing van deze massavernietigingswapens herbevestigd en de Nederlandse overheid opgeroepen te werken aan de uitvoering van artikel VI van het NPT – eindelijk na vijftig jaar - de kernbommen gestationeerd op Nederlands grondgebied te verwijderen en zeker niet te moderniseren en het TPNW te ondertekenen.

Het is prijzenswaard dat het *position paper* de inspanningen van de Nederlandse regering inzake het bereiken van het doel van een kernwapenvrije wereld beschrijft in termen van 'een aantal in elkaar grijpende maatregelen (blz. 8).

Dit getuigt van het bewustzijn van de Nederlandse overheid dat de Engelse uitdrukking '*the merits of multiplicity*' (de voordelen van veelvuldigheid) ook hier van toepassing is. Complexe doelen vragen er soms inderdaad om de energie te investeren in verschillende middelen en kanalen tegelijkertijd om ze te kunnen bereiken. En dus beschrijft de brief aan de Tweede Kamer niet alleen het kanaal van het NPT, maar ook van een aantal gerelateerde initiatieven, zoals het *Non-Proliferation and Disarmament Initiative* (NPDl), *Stepping Stones Initiative* (SIND), *International Partnership for Nuclear Disarmament Verification* (IPNDV), *Creating an Environment for Nuclear Disarmament* (CEND), *Vienna Group of Ten* (VGT), waarin groepen van VN-lidstaten in een telkens wisselende samenstelling aan verschillende aspecten van kernontwapening werken. Natuurlijk kunnen we deze benadering alleen maar toejuichen.

Echter, daarom is het des te teleurstellender voor ons dat TPNW niet eveneens wordt beschouwd als één van die 'in elkaar grijpende maatregelen'! Dit zou toch ook kunnen gelden voor TPNW?

Echter de brief stelt opnieuw dat TPNW het NPT dreigt te 'ondermijnen'. Maar: vorig jaar kwam een studie van het wetenschappelijk adviesbureau van de Duitse volksvertegenwoordiging tot de slotsom dat het TPNW - integendeel – juist beschouwd kan worden als complementair aan het NPT en dat die twee dus als wederzijds versterkend moeten worden gezien. Dus heeft de nieuwe Duitse regering – die dit serieus neemt – besloten om als waarnemer deel te nemen aan de *meeting of the parties* van het TPNW in Wenen volgend jaar.

Noorwegen – nog een NAVO-lid – heeft eveneens aangegeven aan die belangrijke top deel te willen nemen. Wij willen de Nederlandse regering – nogmaals – dringend vragen om ook de moed te tonen en die stap te zetten.

Dat zou immers mogelijkheden openen voor Nederland om zich ook als bruggenbouwer tussen het NPT en het TPNW in te zetten, een verdrag dat immers gesteund wordt door een betekenisvol en groeiend aantal VN-lidstaten.

Eerder voerde de Nederlandse regering aan dat NAVO-bondgenootschappelijke verplichtingen ondertekening van het TPNW-verdrag in de weg zouden staan, alhoewel het NAVO-verdrag de lidstaten geenszins verplicht tot het integreren van kernwapens in hun militaire strategie – zie de voorbeelden van Denemarken, Noorwegen, Spanje en IJsland. In dit *position paper* wordt nu gesteld dat het TPNW niet van toepassing is op 'kernwapen bezittende landen' (blz. 5) alsof dit ook de *hosting countries* die VS-kernwapens op hun grondgebied toestaan in zou sluiten (België, Duitsland, Italië, Nederland, Turkije).

Dit vraagt erom de Nederlandse regering er nog eens aan te herinneren dat het een weloverwogen mening is dat het huisvesten – laat staan moderniseren - van die VS-kernwapens op zichzelf onverenigbaar is met het NPT!

Dit brengt me tenslotte nog tot een fundamentele kanttekening bij het *position paper* rond de mogelijke bijdrage die vreedzame toepassing van kernenergie zou kunnen leveren aan de VN SDG Agenda. Sommige (bij medicinale of landbouwkundige toepassingen) wellicht. Maar: zelfs de EU heeft nog niet besloten of kernenergie werkelijk geïnclassificeerd kan worden als duurzaam en deze nog niet opgenomen heeft in de *green taxonomy* als bron van groene energie. Immers er zijn ernstige problemen: de voorraad van de grondstoffen gebruikt voor het genereren van nucleaire energie zijn ook eindig én er is het welhaast onoplosbare probleem van het afval (generatieslang!). Laat staan het feit dat kernenergie en kernwapens vaak beschouwd worden als een soort tweeling; de één kan leiden tot het ontwikkelen van de ander.

Als we echt willen dat de toetsing van het NPT en kernwapenbeleid een wezenlijke bijdrage zullen leveren aan de uitvoering van de VN SDG-agenda laten we dan de enorme investeringen in het aanhouden en moderniseren van deze wapens tenietdoen en die fondsen inzetten bij de uitvoering van die SDG-agenda!

Wanneer we echt beide existentiële bedreigingen van het overleven van de mensheid en inderdaad de hele schepping willen wegnemen, namelijk die van een nucleaire oorlog EN die van de klimaatveranderingen, dan ben ik ervan overtuigd dat de jongere generaties in onze wereld vandaag met meer vertrouwen naar de toekomst zullen kijken dan zij nu doen! En dat zijn wij aan hen verschuldigd!

De afdeling van het ministerie van Buitenlandse Zaken die de bijdrage van Nederland aan de toetsingsconferentie van het NPT verzorgt heet 'ontwapening, non-proliferatie en nucleaire zaken. Aangezien **ontwapening** - geheel juist – hier vooropstaat : ga er dan voor! Ga voor echte vooruitgang bij het – eindelijk – uitvoeren van artikel VI en kernontwapening in een actieprogramma voor de volgende vijf jaar!

Dank u voor uw aandacht.

Gregor Rensen, burgemeester van Brielle en voorzitter *Mayors for Peace*-Nederland

Goedemiddag,

Ik ben Gregor Rensen, burgemeester van Brielle, de stad die zich de eersteling der vrijheid mag noemen.

Dit jaar ben ik burgemeester Geert van Rumund van Wageningen opgevolgd als voorzitter van *Mayors for Peace*, een wereldwijde organisatie van gemeenten vertegenwoordigd door hun burgemeesters, die zich inzetten voor een kernwapenvrije wereld.

Ik vertegenwoordig daardoor niet alleen de meer dan 165 burgemeesters, van verschillende politieke pluimage, bijna de helft van de Nederlandse gemeenten, die zich aangesloten hebben bij *Mayors for Peace* maar ook bijna 10.000 burgemeesters wereldwijd.

Waarom houden burgemeesters zich met wereldvrede en in het bijzonder een kernwapenvrije wereld bezig? Wij gaan immers niet over buitenland beleid, laat staan over defensie en wapens.

En toch hebben burgemeesters van alles te maken met internationaal beleid. Ik kom net van een meeting waarin het ging over acute problemen rond de opvang van vluchtelingen.

Er wordt door het kabinet een dringend beroep gedaan op gemeenten om te helpen de acute vraag naar opvang te helpen oplossen, liever vandaag dan morgen. Burgemeesters in Rotterdam-Rijnmond hebben zich persoonlijk gecommitteerd om deze week nog tussen de 500-600 opvangplaatsen met elkaar te organiseren. Dat kunnen alleen gemeenten voor elkaar brengen. En dat doen ze, dwars tegen alle moeilijke discussies in die ze daarmee over zich heen halen.

Anderzijds, vanmorgen kwamen er van de inlichtingendienst waarschuwingen aan gemeenten voor het risico van acute hack-aanvallen, die we nog niet eerder hebben meegemaakt en die waarschijnlijk uit het buitenland komen. Gemeentesecretarissen hebben crisisoverleg.

Burgemeesters en gemeenten zijn aldus soms alleszins nodig om internationale problemen op te lossen en staan midden in de modder als er escalatie van de internationale verhoudingen optreedt.

Voor kernwapens geldt dat nog veel meer en is er niet sprake van een tijdelijk probleem maar van een permanent gevaarlijke en levensbedreigende situatie.

Met name op lokaal niveau, en dat hangt dus niet af van waar ter wereld je het burgemeesterambt uitoefent in de wereld, zetten burgemeesters zich in voor een vreedzame samenleving, voor het creëren van condities waarin mensen samenwerken in een veilige omgeving.

Burgemeesters zijn zelfs verantwoordelijk voor de lokale veiligheid. Ze doen dat met heel veel inzet, omdat vrede en veiligheid absolute basisvoorwaarden zijn voor een vreedzame samenleving.

Soms zou je die inzet ook willen zien in de internationale betrekkingen tussen landen en machtsblokken. Ik zeg dat met waardering voor de brief aan de Kamer die minister Knapen onlangs stuurde.

Er is niets méér bedreigend voor vrede en veiligheid dan kernwapens. Gebruik van kernwapens dreigt niet alleen tot de vernietiging en verwoesting van hele grote delen van de wereld te leiden, maar zal ook voor vele decennia internationale handelsbetrekkingen, kennisuitwisseling en ontwikkelings samenwerking verwoesten.

Miljoenen slachtoffers zullen het gevolg zijn van een kernoorlog, en nog meer miljoenen die er levenslang door getekend worden.

Die situatie mag nooit optreden. En toch blijven de militaire grootmachten kernwapens achter de hand houden en steeds geavanceerdere middelen ontwikkelen om ze snel en als eerste in te zetten, als ze dat nodig vinden. Niemand wil ze gebruiken, zegt men, maar ieder wil ook de eerste zijn.

Het is weezinwekkend dat de inwoners van de wereld op die manier al ruim driekwart eeuw gegijzeld worden door die dreiging van een kernoorlog. Ook de inwoners van ons land, van Europa, worden hierdoor bedreigd.

Als voorzitter van *Mayors for Peace* wil ik daarom een uiterste beroep doen op de regering en het nieuwe Kabinet om alles in het werk te stellen om tot vermindering – liever nog afschaffing – te komen van het aantal kernwapens in de wereld.

Het huidige Kabinet heeft nog in zijn regeringsakkoord staan dat het zich actief wil inzetten voor het bevorderen van kernwapenvermindering. Maar er is niet genoeg vooruitgang geboekt op dat punt.

Vandaar doe ik via Ingeborg Denissen een dringend beroep op ons aanstaande nieuwe Kabinet, op de ministers van Buitenlandse Zaken en van Defensie.

Formuleer opnieuw een duidelijk standpunt voor kernwapenvermindering.

En laat het niet bij een standpunt blijven maar handel er ook naar. Steun President Biden in zijn oproep voor *No First Use*.

Organiseer en steun conferenties en sluit je aan bij andere landen die samen strijden voor minder kernwapens in de wereld.

Organiseer ook in Nederland meer informatie en communicatie over dit onderwerp. Steun bewustwording en bewustmaking als het gaat om de gevaren van kernwapens. Organiseer lesprogramma's en handboeken voor scholieren en studenten.

Dit is niet alleen een moreel appèl, maar ook een appèl om daadwerkelijk aan de slag te gaan.

Natuurlijk zullen wij ons ook op lokaal niveau en met onze vereniging van burgemeesters op allerlei manieren daarvoor inzetten.

De steun van die 165 burgemeesters in Nederland en die bijna 10.000 burgemeesters in de hele wereld heeft u alvast.

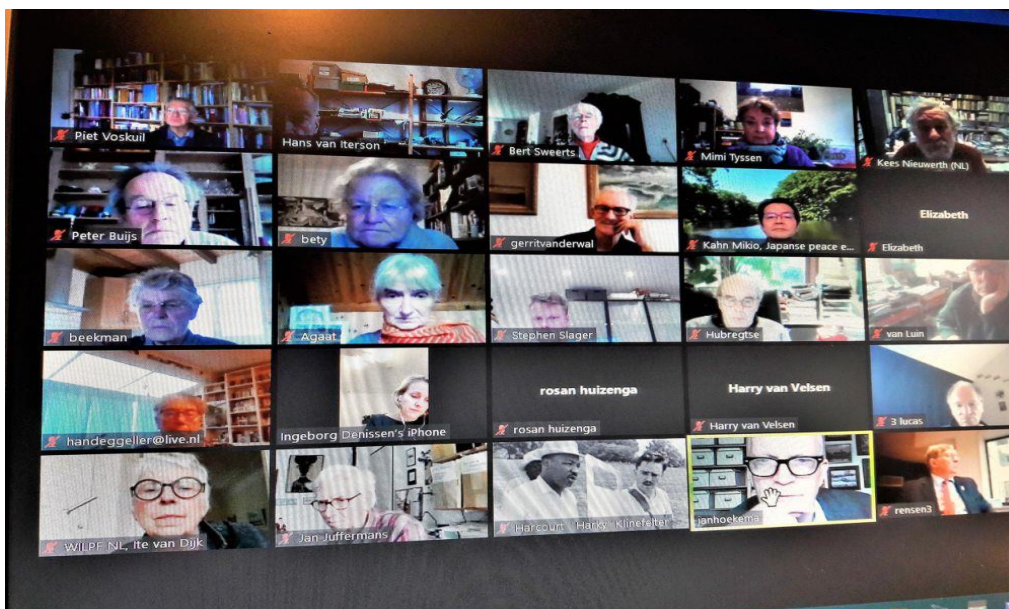
Dank u wel!

Reacties van Ingeborg Denissen op de co-referaten

Een paar punten. Wat Gregor Rensen al aanroerde: steden en de discussie in de samenleving over het kernwapen-onderwerp is erg belangrijk. In de bewustwording daarover kunnen gemeenten een heel belangrijke rol spelen en ik ga graag het gesprek aan hoe we dat verder vorm zouden kunnen geven.

In het co-referaat van Kees kwam uiteraard de TPNW aan de orde. Terecht, want dit verdrag heeft een hoop meer mensen betrokken bij de discussie. Binnen de kernwapenstaten heeft dit zeker *de sense of urgency* voor actie vergroot. Zo bezien levert de TPNW zeker een bijdrage aan het NPV. We zijn het ook helemaal eens over het doel van een kernwapenvrije wereld. Het probleem zit hem in de weg ernaartoe. Die weg kan best wel instabiel zijn, is hij wel veilig of juist riskant? Daarom zet Nederland ook in op een veelzijdige aanpak met meerdere initiatieven.

In 2017 heeft Nederland, als enige NAVO-lidstaat, wel deelgenomen aan de onderhandelingen over het TPNW maar door de korte tijd die er voor was, is het verdrag ons inziens niet voldoende uitgewerkt om het te steunen. We vinden dus niet dat het TPNW per definitie het NPV ondermijnt maar dat het wel riskeert dat te doen. Zeker als TPNW-landen uit het NPV zouden stappen: hoe ga je dan om met de zwakkere verificatiestandaarden waar zij dan aan verbonden zijn? Probleem van het TPNW is dat het de kernwapenstaten niet bindt omdat ze geen lid zijn, wat wel het geval is bij het NPV. Dus dan is de vraag: ga je heel hard inzetten op het TPNW terwijl dat op dit moment niet de weg is naar kernontwapening of blijf je het gesprek voeren met de kernwapen bezittende landen en de landen die het TPNW steunen in het NPV. Dat doen we nu op alle mogelijke manieren.

Discussievragen

Jan Hoekema modereert de discussie en legt vragen uit de chat en na 'hand opsteken' voor aan de sprekers.

Tom Sauer: Complimenten dat deze discussie met het ministerie hier zo open gevoerd kan worden. In België is dat niet het geval.

Mijn vraag gaat over de rol van kernwapens binnen de NAVO, dat vormt toch een barrière waardoor we momenteel niet verder kunnen gaan. Wat kunnen wij als NAVO-lidstaten doen om die rol van kernwapens te verminderen? Ik denk dan aan de tactische kernwapens die al hier van bij de Koude Oorlog liggen, kunnen deze *nuclear sharing* landen als België, Nederland, Duitsland geen initiatief nemen hier vanaf te geraken? Dat zou ook een mooi signaal zijn naar de rest van de wereld. Het is ook laaghangend fruit, want ze kunnen toch niet ingezet worden tegen Rusland en ze maken geen enkele indruk op Poetin.

Daarnaast zou er meer aandacht voor *no first use* moeten zijn als maatregel. Dat wordt vooral door Europese landen tegengehouden. Hiermee zou je de rol van kernwapens binnen de NAVO toch beduidend verminderen.

Lucas Koch: deze problematiek leeft zo weinig onder de bevolking. Hoe vergroot je dat? Hoe schud je ze wakker?

Ingeborg Denissen: hoe bij deze problematiek de bevolking breder te betrekken vind ik erg belangrijk en daar besteden we ook zeker aandacht aan. Omdat er in onze omgeving veel verandert, ook op veiligheidsgebied, denk ik dat het goed is om daar wat fundamentele gesprekken over te hebben met mensen. Hoe zien zij verschillende risico's, waar liggende wegen om wat meer richting te krijgen voor de Nederlandse regering. Dat zou ik ook graag met jullie willen doen.

NAVO en de rol van kernwapens is een vraag waar we al veel mee bezig zijn. Daarbij bestaan veel dilemma's waarbij het niet persé gaat over de tegenstelling veiligheid-ontwapening. Dat is een valse tegenstelling, ontwapening is wel degelijk ook veiligheidsbeleid. Uiteindelijk willen we af van die gevaarlijke kernwapens, maar de vraag is 'hoe kom je daar?' Welk signaal geef je af als je de rol van, de doctrines van kernwapens verandert? Doctrines gaan ook over communicatie tussen de kernwapenstaten onderling. Dat is ook de reden dat sommige bondgenoten heel zenuwachtig worden als *no first use* ter sprake komt.

De rol van de kernwapens in Europa moet je ook weer plaatsen in een veiligheidsdiscussie. Ze op je grondgebied hebben is geen verplichting vanuit de NAVO. Maar de vraag is als je daar iets in verandert, wat gebeurt er dan en brengt dat misschien nieuwe risico's met zich mee?

Wat dat betreft is het belangrijk dat Biden en Poetin de Reagan/Gorbatsjov quote 'A nucleaar war cannot be won and must never be fought' tot een principe hebben verheven, maar ook dat ze met elkaar in overleg willen over strategische stabiliteit.

Gerrit van der Wal: over dat *no first use* dat is toch iets waar je niet zenuwachtig van hoeft te worden? Als je nou iets kan doen waar niemand boos over zal worden en waarmee je bondgenoten kunt werven dan is het toch *no first use*? Niemand durft te zeggen dat hij als eerste kernwapens zal gebruiken. Dat past niet meer in de *deterrence* (afschrikking). Draai het om, zeg expliciet, op regeringsniveau en richting bondgenoten, dat wij in ieder geval niet als eerste kernwapens zullen gebruiken. Dat kan bijdragen aan een kernwapenveiliger wereld.

Ingeborg: *No first use* dat is toch een ingewikkeld verhaal. Probleem daarmee is de verhouding nucleaire en conventionele krachten. Als je bij voorbaat zegt dat je nooit als eerste een kernwapen zult gebruiken, dan kan een potentiële tegenstander met een conventioneel overwicht een grote conventionele aanval op poten zetten omdat hij weet dat hij daarmee weg kan komen zonder een tegenaanval. Dat maakt het tot een strategische kwestie en kan ook zomaar eens een aanmoedigende werking hebben om een conflict te laten escaleren. Landen aan de oostgrens van Europa, maar ook in Azië, die afhankelijk zijn van de bescherming door de VS zijn bang dat aan die bescherming getwijfeld gaat worden als de VS een *no first use* verklaring aflegt.

Gregor Rensen: kernwapenstaten overleggen ook onderling met elkaar. Vindt dat niet losgemaakt van de publieke discussie plaats? Is dat geheim, iets dat zich alleen in een afgesloten politiek circuit afspeelt? Moet er niet meer door de regering gedaan worden zodat het publieke debat meer gestimuleerd wordt?

Ingeborg: Het is zonder meer goed als meer mensen deelnemen aan het debat over kernwapens, het is zeker geen *rocket science* dus wel degelijk iets waar je bij kunt aanhaken. Over TPNW en de Nederlandse rol daarbij: ik vrees dat het TPNW teveel als doel wordt gezien terwijl het vooral een middel is; hoe te komen tot ontwapening. Zou het iets toevoegen als we naar die eerste bijeenkomst van TPNW-landen in Wenen zouden gaan terwijl we al in zoveel andere overlegvormen en initiatieven over kernontwapening zitten? We spreken al met alle TPNW-aanhangers in de context van het NPV, ook daar bouwen we bruggen. Noorwegen en Duitsland bijvoorbeeld gaan wel naar Wenen als waarnemer maar hebben al gezegd dat dit niet betekent dat ze zich zullen aansluiten bij het TPNW dus het verandert de facto weinig.

Tom Sauer in de chat: Waarom aanwezig zijn als waarnemer? Om een positief signaal te sturen naar de verdragspartijen (en een duidelijk signaal naar de kernwapenstaten).

Kees Nieuwerth: ik denk dat TPNW wel degelijk een goede rol zou kunnen spelen bij jullie rol als bruggenbouwer tussen kernwapen- en niet-kernwapenstaten.

Ingeborg: kijk je concreet naar de inhoud van de TPNW dan staan daar dezelfde ontwapeningsstappen in die in het NPV staan. TPNW zal de kernwapenstaten sowieso niet dwingen hun kernwapens weg te doen ook al is het een juridisch middel, want ze zijn geen lid. En de kans dat ze toetreden achten wij nihil. Het opvoeren van publieke druk tegen kernwapens, liefst gelijkmatig in alle kernwapenstaten, is dan wel meer dan welkom.

Peter Buijs: ik vind dat Ingeborg juist wel met argumenten is gekomen voor Nederland om als waarnemer bij de TPNW in Wenen aanwezig te zijn. Het is zeker belangrijk om op de hoogte te zijn van de opvattingen van de 134 landen die zich inmiddels positief hebben uitgesproken over de TPNW. Het is een megaprestatie geweest om dit verdrag van onderop gerealiseerd te krijgen, veel organisatie, veel jongeren hebben zich daar actief voor ingezet. In Wenen is het belangrijk om naar de argumenten van die TPNW-landen te luisteren en met welke kun je verder in de Nederlandse bruggenbouwende rol?

Als je kernwapenstaten in beweging wilt krijgen zal er vanuit maatschappelijke organisaties een zodanige druk moeten worden opgebouwd, een momentum, dat het als het ware een gënante vertoning wordt om nog langer kernwapens te hebben.

Alejandra Muñoz (PAX): in de brief aan de Tweede Kamer wordt gezegd dat het TPNW mogelijk ondermijnend zou zijn voor het NPV, maar in wat voor situatie zou dat dan zo zijn?

Ingeborg: dat gaat bijvoorbeeld om de situatie dat landen mogelijk uit de NPV stappen omdat ze tot de TPNW behoren en dat wel afdoende of beter vinden. De NPV doet nu via de IAEA verregaande nucleaire controles. Heeft de TPNW zo'n verificatie instrument? En wat wordt voor het TPNW de leidende autoriteit als het IAEA het niet kan doen? Verwarring of concurrentie daar zit niemand op te wachten. Het moet bij TPNW puur gaan om de compatibiliteit, anders raken we verder van huis.

Jan Hoekema dankt iedereen voor zijn of haar bijdrage en aanwezigheid bij dit boeiende webinar.